

XVII. évf. 2001/2. szám

249,- Ft

Kőbölcsőben
kristálygyerekek

Nincsen Húsvét
nyuszi nélkül?

Zseblakók

Az élet bölcsői

9 771585 907008

„A természet
hangján
- minden
zöldfülű
gyereknek”

Az élet bölcsői

Tavas van, visszavonhatatlanul. Nem tudjuk – és persze miért is akarnánk – visszatartani a minket körülölelő természet újjászületését. Így születik bennünk is újra valami abból, amit télen eltemettünk magunkban. Előbújnak a színek, nyüzsögni kezd minden és mindenki, kicsik és nagyok a téli mozdulatlanság után nagykanállal rohannak neki az életnek.

Az élet bölcsőiből sorra másznak ki a kis élőlények. A folyók medréből, a fészkekből, tojásokból, a fák ágain felhasadó rügyekből, mamájuk hasából, ki a Napfényre – mert életet, fényt akarnak. Persze. Az élet élni akar...

Mirtse Zsuzsa

Tartalom

Mint a hímestojással...	2. oldal
Mi is az a tojás?	6. oldal
Gyerekszoba – csak másképp	10. oldal
Zseblakók	12. oldal
Minden élet bölcsője, a víz	32. oldal
Kőbölcsőben kristálygyerekek	34. oldal
Bölcsőben ringó magok	36. oldal
Gyerekszoba a gyerekszobában	38. oldal
Délföldi krónika (mese)	40. oldal

Címlap: Üregi nyúl (Fuisz Tibor felvétele)
Poszter: Feketenyakú vöcsök (Kalotás Zsolt felvétele)
Hátlap: Vadmalacok (Magyar Ferenc felvétele)

Szellő ringatja a bokrot,
bokor a fészket, fészkek a tojást,
tojás a fiókat – melyik hát a bölcső?

Mint a hímes tojással

Bármilyen furcsán hangzik, az állatok jó része egyáltalán nem viseli gondját utódainak: bölcsőjüket csak elkészíti, ringatását azonban már a Természetre bizza. A madarak az elsők, akikről valóban elmondható, hogy úgy bánnak újszülött vagy még meg sem született gyermekeikkel, mint a hímes tojással...

Míg az ízeltlábúak, a halak vagy akár a hüllők legtöbbje kikelését követően azonnal képes magáról gondoskodni, addig a madarak magatehetetlen fiókáinak nagy szüksége van a szülői pátyolgatásra. Ehhez persze nélkülözhetetlen a megfelelő bölcső, amelyben a tojásokat melegengetni, s a kikelő fiókákat nevelgetni lehet. A madarak a fészkeképítés

A nádirigó fészke igazi mestermunka!
Pók se tudna különbet szőni!

A fehér gólya hatalmas fészke valóságos társasház: kusza gallyai közt verebek költenek

igazi mesterei, s ahogy a tollak színezetének vagy a madárénekek számtalan változata fordul elő, a fészkek is sokfélék lehetnek.

Madárfészkek fenn a fán

A legegyszerűbb madárfészkek nem több, mint a talajba kapart mélyedés. A parti madarak ilyenbe rakják pettyeggett, kitűnően álcázott tojásaikat: itt a fészkek alapvető szerepe az, hogy ne hagyja a tojásokat szétgurulni. A legtöbb madár azonban kibéleli a fészket, esetleg magas peremmel is ellátja, ezzel a tojások hőszigetelését és sérülésekkel szembeni védelmét is segíti. Az ilyen fészkek általában a növényzetre épülnek: fák, bokrok ágaira, esetleg nádszálakra. A lombzat takarása véd a túlzott napsütés ellen, és elrejtja a tojásokat a fészkekrablók éles szemei elől.

A legtöbb énekesmadarunk, így a kenderike is lombok sűrűjében rejtja el fészket. Nyugalmuk érdekében ne vágj sövényt a fészkelési idejében!

Gyakorlat teszi a mestert

Számos madár nem elégszik meg az oldalfalak építésével. A szarkák gallyakból tetőt rónak a fészkek fölé, a függőcinegék vagy a szövőmadarak pedig csak egyetlen apró nyíláson át megközelelhető, egyébként teljesen zárt

szerkezetet szőnek. A szövőmadarak hímjei gyönyörű munkájukat gyakorta többszöri nekifutásra készítik el, mert a válogatós tojók a lerombolják a nekik nem tetsző fészkeket. A kutatók megállapították, hogy a fészkepítés a madárnak veleszületett, öröklött képessége, de a madarak gyakorlással egyre szebb fészkeket hoznak létre.

Az afrikai szövőmadarak színpompás hímjei művészi tökéletességgel építik fészkeiket, amelyhez meglepően bonyolult csomókat használnak

Odút vájnak földbe, fába

Némelyik madár a még tökéletesebb védelem érdekében üregekben költ. Sokan használják fészkelésre a fák odvait, a harkályok pedig maguk készítik el az odút. A gyurgyalag vagy a partifecske a puha partoldalak talajába vájja költőüregeit. Ezzel szemben a molnár- vagy a füstifecske sárból tapaszt magának fészket, például ereszek alá. Az odú és a tapasztás furcsa egyvelegét alkalmazzák a szarvascsőrű madarak, melyek a tojót befalazzák a költőüregbe, s a hím szorgalmasan eteti az odúban kotló, majd fiókákat nevelő párját. A vízimadarak némelyike úszó fészket épít; így tesznek például a vöcskök. Ám legbiztonságosabb

Nem minden madár költ a magasban: a fattyúszerkő például kiválóan tud repülni, mégis a földre rakja a fészket.

bölcsőt talán a vízirigó építi fiókáinak: fészket vízesések, csobogók mögött, kizárólag a víz alatt megközelíthető üregekben rejti el.

Potyalesők

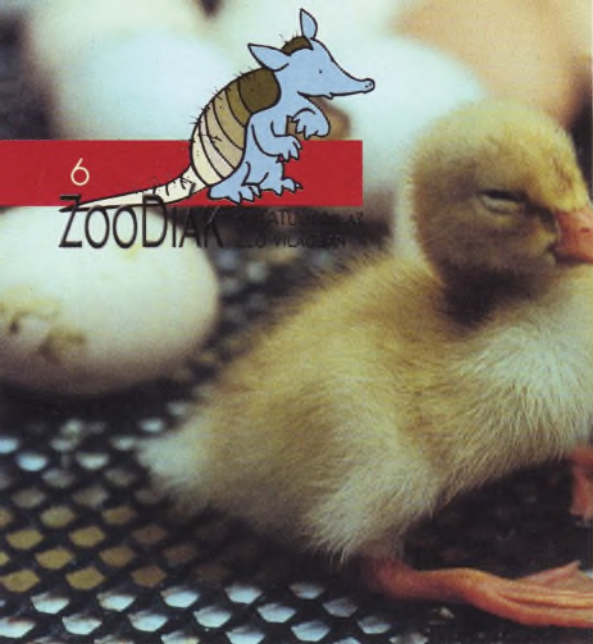
Egyes madarak igyekeznek megspórolni maguknak a fészkepítés fáradságos munkáját. A verebek gyakran beköltöznek a gólyafészkek oldalába, sok ragadozó madár pedig a varjak fészkeit veszi birtokba. A harkályok által mélyített odúkba is gyakran más odúköltő madarak költöznek be. A kakukkok pedig nemcsak a fészkepítés, hanem az utódgondozás terhét is megpróbálják másokra hárítani: tojásaikat más madárfajok

A kakukktojás a megtévesztésig hasonlít a gazdamadár tojásaira, a fióka azonban óriásira nő: alig fér el a nádირigó fészkében

A függőcinege pihepuha, meleg fészkének egykor nemcsak a fiókái vették hasznát: az emberek kesztyűt készítettek belőle

fészkébe csempészik. A kakukkfióka nem viselkedik illetlenségként: a gazdamadár még ki nem kelt tojásait vagy a magatehetetlen fiókákat kiveti a fészkekből, hogy egyedül élvezhesse nevelőszülei istápolását. Szegény kis énekesek sohasem tudják meg, hogy sok fáradsággal és művészi tökélyvel megépített bölcsőjük idegen fiókát ringat!

Mi is az a

TOJÁS?

Egyetlen rövidke mondattal megválaszolva a címben feltett kérdést: tojásnak nevezzük a mézhéjba zárt, fehérjével körülvett petesejtet. A tojás sárgája az állatvilág legnagyobb sejtje. Míg az ember petesejtje szabad szemmel nem is látható, addig a strucctojás sárgája akkora, mint egy teniszlabda

A tojást kívülről kemény mézhéj borítja, mely még az anyamadár petevezetékében rakódik rá. Bár törekeny, mégis véd a sérülésektől, színezete pedig álcázást biztosít, hiszen a kotlás ideje alatt a tojások tömérdek veszélynek vannak kitéve. A tojások korántsem egyformák: míg a védett helyen költő madaraknál gyakran fehérek, addig a puszta földön költő parti madaraknál tökéletesen beleolvadnak környezetükbe. Ezeknek még a formájuk sem igazán tojásdad: körte alakúak, így nem tudnak elgurulni.

Miből lesz a kicsibe?

Bár tojánhéj látszólag zárt, felülete lyukacsokkal van tele, amelyek biztosítják a gázcserét az embrió és környezete között. A tyúktojáson például kerekén 7000 apró nyílás található. A héjra belülről simul rá a héjhártya, ezen belül foglal helyet a fehérjeállomány, majd a sárgája. Ebben rejtőzik a csírákorong, melynek a közepén található magból alakul ki az embrió, a későbbi madár. A pete többi része az embrió táplálását szolgálja: ez a kismadár „hamubansült pogácsája“.

Mi van még a tojásban?

A tojásfehérje a petevezeték mirigyjeinek folyékony, kocsonyás váladéka, amely körkörös rétegekben rakódik rá a sárgájára. Legfelső

rétegéből indulnak ki a jégzsínórok: feladatuk, hogy a tojássárgáját felfüggesztve tartsák, úgy, hogy a csírákorong mindig felfelé nézzen. Ez azért fontos, mert így a képzőszik, amelyből az embrió keletkezik, közvetve ugyan, de mindig érintkezik a kotló madár meleg testével. Végezetül a tojás tompa végén, a belső és külső héjhártya között helyezkedik el a légkamra, amely a gázcserét segíti.

Két lába van, mégis kotlik

Amikor a fészek megtelt tojással, a madár lázasan kotlani kezd, amit szó szerint kell érteni, hiszen a testéből sugárzó hő (38-40 °C) hatására fejlődik az embrió. A tojás mindazokat az anyagokat tartalmazza, amelyekre a fejlődő fiókának szüksége van, így az a környezetéből csak oxigént igényel. A sárgájában sok vitamin van, a kocsonyás réteg pedig nemcsak az ütéstől, rázkódástól védi a petesejtet, hanem vizet és fehérjéket is biztosít a magzat számára – nem véletlen, hogy ezek a szervezet számára oly fontos anyagok a tojásfehérjéről kapták a nevüket.

Ki tojja a legnagyobbat?

Európa legkisebb madarai a királykák: testsúlyuk 5 gramm. Fészükben átlagosan 10 tojás gyűlik össze, tehát a parányi madár saját testtömegét jóval meghaladó tojássúlyt termel! A strucc kb. 15 tojást rak, súlyuk egyenként 1,5 kilogramm. Összsúlyuk meg sem közelíti a madár testtömegét, így tehát – igaz, csak viszonylagosan – az apró királyka nagyobb tojásokat rak, mint a madarak óriása!

– A strucctojás héjában még egy sün is elfér!

Erdei szürkebogyó

Széncinege

Kis lile

Kis őrgóbics

Bajszos sármány

Ha Húsvét, akkor...

8

Ha Húsvét, akkor tojás. És barka.

És persze a szapora nyuszi, aki a termékenység maga...

A Húsvét igazi, vérbő ünnep: a pogány tavaszkezdő ünnep fájából „hajtott ki”, hogy aztán a kereszténységben újabb jelentésrétegekkel gazdagodhas-son e szép ünnepág.

Ha legény vagyok, locsolni megyek – ahogy a kiszáradt földet öntözzük, hogy élet serkenjen ki belőle. Ha leány vagyok, már Húsvét vasárnapján megfestem, írom, hímezem a tojásokat, hogy a legényeket megajándékoz-zam vele. Ha vidéken lakom, és őrzik még nálunk a nénikék a hagyományokat,

akkor pontosan tudom, hogy mit fessek a tojásokra: vízszintes és függőleges vonalakkal tagolom világtojásomat, mint a térképen a Földgolyót a szélességi és hosszúsági körök; tudom, hogy melyik részbe mit kell festenem – és örülök, hogy ilyen szeren-

csés vagyok. Ha városban élek, sokszor nem tudom kikerülni a kezünket is elszínező rémlila festőpor látványát – pedig mennyivel szebb a hagyományosan, hagymahéjjal festett tojás!

A tojásból élet szü-letik; nem véletlen, hogy az újjászüle-tés ünnepén az övé a főszerep. Használták is a lányok termé-kenységvarázs-lásokra!

Az ünnepre való készülődés faluhelyen már virágvasárnap (azaz a Húsvétot megelőző vasárnap) megkezdődik, barka-gyűjtéssel, -szenteléssel, mert a szentelt barka a nép észjárása szerint

elűzte a rosszat, a gonoszt. A fiatal lányok szalmabábut (kiszebábut) vittek végig a falun, majd vízbe dobták vagy elégették (ezt nevezték kiszehajtásnak). Így temették el, semmisítették meg a telet, hogy helyet adjanak a tavasznak.

Az „igazi” húsvéti nyuszi a mezei nyúl...

Nincsen Húsvét nyuszi nélkül?

Húsvétra élő nyulat ajándékozni régi, kedves szokás – csak éppen a nyulak véleményét nem kérdezte senki a dologról...

A nyúl – leszámítva a törpenyulakat – városi otthonba nemigen való. Ráadásul a tenyésztők sokszor olyan apró kölyköket kínálnak eladásra, amelyeknek még a mamájuk mellett volna a helyük.

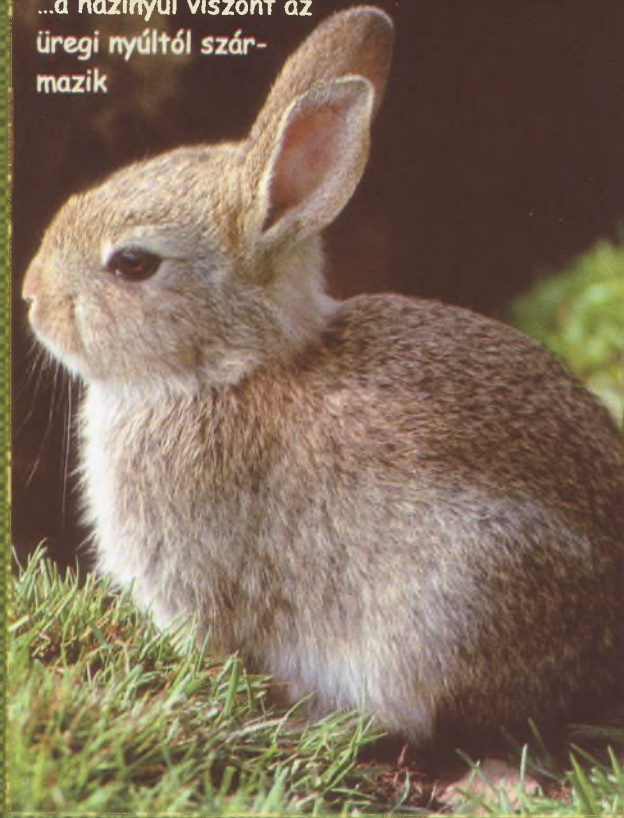
Bogók és illatok

Ha mégiscsak nyuszi kerül a házhoz, biztosíts számára száraz, meleg zugot. Átmeneti szállásként megfelel egy jókora láda, az alján faforgáccsal, végleges otthonként azonban már igazi nyulketrecre lesz szüksége, amely bizony nem kis helyet foglal. A nyúl szeret futkosni, hát időnként engedd ki a ketrecből! Kellő türelemmel szobatisztaságra szoktathatod: éppúgy rájár az alomtálcára, mint a macska.

A répát tényleg szereti

A répát, almát valóban szereti a nyuszi. Emellett kapjon szemes takarmányt, enyhén fonnyasztott

...a házi nyúl viszont az üregi nyúltól származik

(nem nedves!) zöldeledelt, és némi állati fehérjét (például sajtot, keménytojást). Fogait szépiával, száraz kenyérrel koptathatja. Tiszta ivóvíz mindig legyen előtte! Ha fel akarod emelni, ne a fülénél vagy a hasánál, hanem a nyakbőrénél fogva markold meg.

Hová megy, te kis nyulacska?

Húsvét után állatkertjeink befogadják a tapsifüleseket. Ám az ember nem azért tart állatot, hogy néhány hét után továbbadja! Ezért nyuszi helyett kérj inkább tengerimalacot vagy aranyhőrcsögöt: velük a következő Húsvétot is együtt ünnepeled!

Gyerekszoba

– csak másképp

A természet egyik legnagyobb csodája az utódok felnevelkedése – amikor a sokszor valóban csúf kiskacsából gyönyörű hattyú lesz. Már negyedszázada dolgozom madarakkal, de mindig nagy élményt jelent, ha figyelemmel kísérhetem egy-egy fióka fejlődését. Ha minden rendben van, az ápolónak a megfelelő táplálék és a nyugalom biztosításán túl nincs más dolga, mint távolról „aggódni” védenecseiért. De mi történik, ha valami közbejön?

Ez a „valami” lehet például az, hogy a röpde, a kifutó valamilyen okból nem alkalmas a költésre, fiókanevelésre, vagy a tapasztalatlan madár-szülő bizonyul alkalmatlannak a feladatára, esetleg a többiek megzavarják, vagy a költés éppen a tél kellős közepén következik be. Ilyenkor kezdődik a mi feladatunk a Budapesti Állatkert keltetőjében. A keltetőszobában a kotló madarat mesterséges „mamák”: keltetőgépek helyettesítik. A bekerülő tojásokat gé-

Ilyen a pápaszemes pingvin „babaruhája”

penként, vagy legalábbis tálcánként próbáljuk csoportosítani, hiszen oly sokfélék, s szükségleteik, de még keltetési idejük is különböző.

A sípoló tojás

Az utolsó hetekben, napokban, órákban izgatottan várunk a kis jövevényekre. A legtöbben előre jelzik érkezésüket: a kis emuk például már a kikelésük előtt egy héttel is sípoló hangokat adnak, ha megkopogtatjuk a hatalmas, sötétzöld tojást, így – bármily furcsán hangzik is – remekül lehet velük beszélgetni. Ezt a szokásukat később is megtartják, s a mesterségesen nevelt emucsibékkal kitűnően lehet kirándulni, ha a pótmama győzi tüdővel. Hasonló a helyzet a vadlibákkal: ha az ember kellőképpen ügyes, és képes elsajá-

Jár a halpép szájból szájba...

títani a hívogató „gang-gang” hangot, még siettetni is lehet a kis kétlábúakat! Az egyik évben mintegy tíz különböző fajú kislibával legeltettem végig az Állatkert gyepeit.

Pelenkát a pelikánnak!

Igazi kihívás az, amikor olyan kismadár kelését várjuk, amelynek a nevelésére még nincs bevált recept. Így volt a pelikánok esetében. A pelikánbébi már kikelése pillanatában is meghökkentő élményt nyújt: nem pelyhes kis csibe, mint az ember várná, hanem teljesen csupasz, barbarózsaszín, és – mi tagadás – nem egy szépség. A természetben ezeket a kisbabákat a szüleik a gyomrukban előemésztett hallal táplálják. A nekik szánt halat tehát pepszinkben (a gyomor által termelt emésztőnedv) áztattuk, és testmelegre langyosítottuk. A kis madarak emésztése remekül működött, csak arra kellett vigyázni, hogy ne álljunk a hátuk mögött, mert a kispelikánok bizony nem hordanak pelenkát...

A kutyamama esete a pingvinekkel

Miután sok éve már a pápaszemes pingvinek csapata is a felügyeletem alá tartozik, a kedvenceim a pingvinek. Az első, Félix 1994-ben kelt ki, s azóta még kilenc követte. Két évvel ezelőtt, amikor a pingvi-

nek új kifutójukba költöztek, egy tojást mesterségesen kellett kikeltetni: így látott napvilágot Ivy, egy hatvan dekagrammos, szürke pihés, öröké éhes kis gombóc. Mivel eleinte csak én foglalkoztam vele, hétvégére gondosan becsomagolva hazaszállítottam. Arra azonban nem számítottam, hogy Vanessa kutyámat, aki maga is többszörös anya, a kispingvin hangja a saját kiskutyáira emlékezteti: valahányszor a kicsi éjjel ficsergett, Nessa a maga nyolc kilójával a gyomrom közepén forogva ébresztett, hogy jöjtek gyorsan, mert baj van! Ivy azóta felnőtt pingvin lett, de barátságunk ma is a régi: ha reggel elsétálok a kifutó mellett, kiabálva üdvözli pótmamáját.

Zseblakók

Nincs a világon védrelenebb lény az újszülöttnél! A gondos anyja legszívesebben egy pillanatra sem hagyja magára. Csakhogy nehéz így élelmet szerezni vagy menekülni, ha közben a kicsit is cipelni kell. A legjobb lenne egyszerűen zsebre vágni – és vannak anyák, akik éppen ezt teszik!

Valaha az erszényesek a világ nagy részét benépesítették, ám csaknem mindenhol kiszorították őket a fejlettebb méhlepényes emlősök. Ausztrália azonban igen korán elszakadt a többi szárazföldtől: itt a különféle módon alkalmazkodott erszényesek töltik be azokat a szerepeket, amelyeket másutt a kerdők, a ragadozók, a rovarvők vagy a rágsálók.

Zsebvágott újszülöttek

Igen fejletlenül születnek meg az erszényesek kölykei. Mivel anyjuk testében nem alakul ki méhlepény, amely táplálná őket, szinte még embrióként látják meg a

KUKURI KÜÜÜ

Psztt! Ne ébreszd fel! A koalánk nappal az ág(y)ban a helyen!

napvilágot. Hogy „meglátják”, azt persze csak megszokásból mondjuk: valójában a parányi állatka ilyenkor még se nem lát, se nem hall. Mégis magától megtalálja az utat anyja erszényébe: abba a bőrredőbe, amely ezután jó darabig az otthona lesz. Az emlők odabent vannak, a mama zsebében, így a csupasz, rózsaszínű újszülöttnak csak a szájába kell kapnia a cuclit, amit aztán el sem enged hosszú ideig. Mire végre elhagyhatja eleven bölcsőjét, a kölyök hatalmas változáson megy keresztül:

kinő a szőre, lát is, hall is, és járni is tud. Ez azonban még korántsem jelenti azt, hogy önálló életre képes volna! Egyre gyakrabban tesz kisebb-nagyobb kirándulásokat a külvilágba, de az első gyanús jelre fejest ugrik anyja zsebébe.

Testre szabott anyatej

Akenguru erszényéből mindig csak egy zsebibaba kandikál kifelé, ám ez csak a látszat: valójában egyszerre három gyerekről gondoskodik. A legfiatalabb még az anyaméhben várja születése percét, míg a legidősebb már csak szopni jár vissza. Az anya kétféle tejet termel, hiszen az újszülött és a nagyobb testvér más-más összetételű bébitápszert igényel.

Hol is lehetne jobb helyen a kis kuszkusz, mint az anyja zsebében?

Megfordított zsebibaba

Nemcsak az erszényesek, hanem az erszényeik is sokfélék. Az üreglakó vombaté például nem előre, hanem hátrafelé nyílik: így a kicsinek nem megy a szemébe a homok, amikor anyukája alagutat ás. Rokona, a koala felkötözött a fára, ám a fordított erszényt ő is megtartotta. Az oposszumnak viszont nincs is igazi erszénye: parányi kölykei – tucatnyian is lehetnek – szinte teljesen szabadon csüngnek az emlőin. Idővel a mama hátára helyezik át a tanyájukat: ekkor már elmondhatják, hogy kinőttek a zsebibabakorból!

A hím kengurunak tényleg nincsen erszénye!

Folyton az anyján lóg

Az emlősök nőstényei a saját testükben hordozzák a magzatot, majd azt a születés után is védmezik, szoptatják. A **csimpánzok** éjszakára ugyan építenek maguknak fészket, ám ezek a levelekből épült szerkezetek nem az ivadékgondozást, hanem a pihenést szolgálják. A kőlyök születése pillanatától fogva képes a kapaszkodásra: anyja szőrzetébe csimpaszkodva utazik, s még akkor sem esik le, ha a mamája az egyik ágról a másikra lendül vele. Eleven „bölcsőjét” jó darabig nem is hagyja el. Később, amikor már nagyobbacska, az anyja hátán lovagol. Ekkor már elő-előfordul, hogy valamelyik nagyobb testvér is besegít a kicsi cipelésébe.

Vigyázz, mérges a mamám!

Az ízeltlábúak többsége nem foglalatatoskodik sokat az utódok felnevelésével. Néhány rovar „konzerv bébitápszerről” gondoskodik utódai számára: a pókölő darazsak a petéket a költőkamrába szállított, megbénított pókokra helyezik, a fűrkészek pedig más rovarfajok lárváiba juttatják be. A pókok némelyike magával cipeli gömbölyded, hálóval beszótt petecsomóját (ez a kokon), a **skorpiók** pedig a hátukra veszik újszülött ivadékaikat, s ott utaztatják őket az első vedlésükig. Hol is lehetnének nagyobb biztonságban az apróságok, mint anyjuk hátán, ahol a veszedelmes méregtövis védelmezőn kunkorodik fölük?

Nekik sincs két életük

A kétélűek onnan kapták a nevüket, hogy életük két részre osztható: lárvakorukban vízben élnek és kopolyúval lélegeznek, felnőttként pedig tüdővel veszika levegőt. A hazai **békák** mindegyike felkeresi tavasszal a vizet, hogy lerakja petéit. A kis békaembrióknak kocsonyás burok a bölcsője, ezt azonban néhány nap múlva elhagyják, és megkezdik önálló életüket. Eleinte inkább hasonlítanak halra, mint békára, ezért ebihalnak hívják őket. Algákkal táplálkoznak, és szeretik a társaságot: hatalmas rajokban úszkálnak. Tavasszal minden erdei tavacska olyan tőlük, mint egy nagy békabölcsőde.

Ki fog minket melengetni?

A hüllők nem rendelkeznek saját hőszabályozó rendszerrel, így nem tudják melengetni a tojásaikat. A teknősök a homokba mélyített üregbe rakott tojások kikeltését a napsugárzás melegére bízzák, a krokodilok pedig a rothadó növényzet melegével keltett tojások körül őrködnek, s porontyaikat a kikelés után gondosan összefogdossák, majd a vízbe szállítják. A **tigrispiton** viszont megvalósítja a lehetetlent: izmainak rágásával hőt fejleszt, így változó testhőmérsékletű állat létére szükség esetén melengetni is képes gondosan körbetekert fészekaljukat. Amíg a kis óriáskigyók ki nem kelnek, anyjuk nem is eszik semmit.

Tojások a falon

A gyíkok között kevés olyan akad, amelyik gondoskodik az utódairól. A legtöbben beérik azzal, hogy biztonságos helyet keresnek a tojásaiknak, azután magukra hagyják őket. Ritka kivétel a **pettyes gekkó** vagy **toke**, amely nehezen megközelíthető sziklafalra, fakéregre tapasztja párosával lerakott tojásait, majd a közelükben marad, és harciasan védelmezi őket. Egy darabig még a kikelt kis gekkók is szüleiknél keresnek menedéket, ha veszély fenyeget. A jókora felnőtt gekkó, melyek más apró gyíkokat habozás nélkül föl-falra, a saját kicsinyeit nem bántja: feltételezhetően fekete-fehér keresztcsíkos farkukról ismeri fel őket.

Fészket rak a levegőből

A halak többsége az ikrákat lerakásukat követően sorsára hagyja. Bátran tehetik ezt, hiszen életterük, a víz maga az élet bölcsője, így az ikrákat, majd a belőlük kelő halivadékokat körülöleli az őselem. Persze kivételek itt is akadnak: a bölcsőszájú halak például a saját szájukban tartják az ikrákat, s a kikelt halacskákat is ide gyűjtik, ha veszély közelít. A **sziámi harcos hal** vagy a paradicsomhal a saját nyálából fúj buborékokat, s abból rak fészket. Ebben kelteti ki az ikrákat, melyeknek a hím viseli gondját. Uszonyával oxigénben dús, friss vizet hajt rájuk, s kikelésükig őrzi őket.

KVIZILÓ

A KUSZA
VONALAK
SEGÍTSÉGÉ-
VEL KERESD
MEG A BETŰ-
VEL JELÖLT
MADARAKHOZ
TARTOZÓ
FIÓKÁKAT!

10	13	14	
			11
			12
			14

Az okos koala

A REJTVÉNYBEN
LÁTHATÓ ÁBRÁK MIND-
EGYIKE MÁS-MÁS SZÁM-
MOT JELENT. HELYETTE-
SÍTSD A RAJZOKAT
SZÁMOKKAL ÚGY, HOGY
A SZÁMOK ÖSSZEGE A
SOROK VÉGÉN ILLETVE
AZ OSZLOPOK TETEJÉN
SZEREPLŐ SZÁM
LEGYEN!

Struccpolitika

HÚZD ÁT AZOKAT A BETŰKET, MELYEBŐL KÉT DARABOT TALÁKSZ A RAJZON! HA PONTOSAN DOLGOZTÁL, AKKOR NÉGY BETŰ KIMARAD, MELYEBŐL ÖSSZEÁLLÍTHATOD A BABAKOCSIBAN ALVÓ STRUCCBÉBI NEVÉT.

Mielőtt kiszíneznéd a rajzot, keresd meg rajta a pacsirta,

a rigó, a bagoly, a harkály, a fecske és a függőcinege fészket!

A természetszeretet bölcsője: A SÜNI-TÁBOR

Ahogy az elmúlt tizenhat évben minden nyáron, ebben az évben is szívesen látjuk a jelentkező Kis Sünöket (10-14 év között) a Süni-táborba. A Süni-tábort minden évben máshol találod: olyan réten, ahol forrás vagy patak található, ahol a gyerekeket el tudjuk varázsolni a természet szépségeivel. A tábort nemcsak a körülöttünk lévő erdő fogja keretbe, hanem egy egész hetes mese is: annak leszünk mi a szereplői. A tábort fiatal tanárok, egyetemisták és gyakorló környezeti nevelők szervezik – ők a Nagy Sünök.

A táborokat ez évben a Bakonyban rendezzük: 2001 július 15-től 23-ig (Süni 1.) és július 26-tól augusztus 3-ig (Süni 2.) kilencnapos táborokat szervezünk. A részvételi díj a múlt évivel azonos: 14 ezer forint. Szeretnénk az idén is elvinni öt

olyan Kis Sünt, aki ennyi pénz híján nem tudna eljönni a táborba. Jelentkezés: írásban (Göncöl Szövetség, Süni-tábor, 2600 Vác, Ilona u. 3. Pf. 184.), név, cím, életkor és a tábor időpontjának megjelölésével, 2001 május 5-ig. A jelentkező gyerekeknek előzetes feladatokat adunk, ennek alapján választjuk ki a Kis Sünöket. Nem a tárgyi tudás számít, hanem a kíváncsiság, a vizsgálódás, a kutatás képessége!

A tábor vezetője ez évben is a Göncöl Szövetség Pro Natura-díjas elnöke, Breuer László (Sumi) lesz.

Országos Környezet- és Természetvédelmi Iskolai Rajzpályázat, 2001

A Magyarországi Zöld Kereszt Környezetvédelmi Szervezet, együttműködve a Környezetvédelmi, valamint a Közlekedési és Vízügyi Minisztériummal, továbbá a Balaton Fejlesztési Tanáccsal

országos rajzpályázatot hirdet

„ÉLETÜNK ÉS A HULLADÉK”

témában, általános iskolások és művészeti szakközépiskolások részére, három korosztálynak (6–10, 10–14 és 14–18 éves) megfelelő kategóriában. A rajzokat „Környezetvédelmi Rajzpályázat” megjelöléssel a Vak Bottyán

János Általános Iskola címére kell beküldeni (8600 Siófok, Március 15. Park 2.). Beküldési határidő:

2001. április 28. Eredményhirdetés, díjátadás: 2001. június 4-én a siófoki Kulturális Központ épületében.

További felvilágosítás: Démuth Pál igazgató, telefon: 06/84-311 309 vagy 06/30- 235 4751

A természet hangján minden **szülő**ülő gyerekeknek

A SPEKTRUM TELEVÍZIÓ MŰSORÁBÓL

Micsoda madarak!

Micsoda madarak! És mennyi legenda, történet, viselkedéstani kutatóprogram és új tudományos eredmény kapcsolódik hozzájuk! Álmainkat és vágyainkat tesztítik meg: ők a szépség és a szabadság szimbólumai. De nem csak erről híresek. Számtalan meglepő módon gazdagíthatják, színesíthetik életünket. E film során például Indiába látogatunk el, ahol pelikánokat figyelhetünk meg, egy észak-szkóciai solymász nyomába szegődünk, valamint megismerkedhetünk egy kutatóval, aki a madarak törpéivel, az aprócska kolibrikkel foglalkozik.

Bemutató: április 25-én szerdán 13:55
Ismétlés: április 28-án szombaton 23:15

NATIONAL
GEOGRAPHIC
CHANNEL

FILMAJÁNLÓ

A puma nyomában

Amerika legnagyobb kismacska, az egykor rejtőzködő életmódot folytató puma, melyet az emberi tevékenység a kontinens legeldugottabb helyeire szorított vissza, visszalopódkodott Nyugatra, újra magának követelve régi területét.

A film bemutatja ezt a nagyszerű teremtményt, melyet egykor a kipusztulás fenyegetett, ám a emberi erőfeszítés végül megmentett. Az ember és e veszedelmes ragadozó élőhelyének közelsége számos találkozást eredményezett, felvetve a kérdést: vajon együtt tud-e élni a puma és az ember?

Április 5., 23.00, ismétlés másnap 12.00, 18.00

és a

NATIONAL
GEOGRAPHIC
CHANNEL

Rözs nyeményjátéka!

1. A nagymacskák közé tartozik-e a puma?
2. Melyik földrész a hazája?
3. Milyen színűek a kölykei?

A helyes válaszok beküldői között a National Geographic Channel műsoros videókezzeltáit sorsoljuk ki.

Válaszodat a 29. oldalon található nyeményjáték-szelvényen küldd be!

Csíráztass magot!

A kis „ültetvény” szobadísznak sem utolsó

Hogy a magból hogyan lesz növény, azt magad is megfigyelheted, ha megpróbálkozol a csíráztatással. Ha többféle maggal is kísérletezel, össze is hasonlíthatod az egyszikű (pl. búza) és a kétszikű növények (pl. bab, napraforgó) csírázását.

A bab csírázásának fokozatai

A csírázáshoz a magnak megre és nedvességre van szüksége, fényt ekkor még nem igényel. Befőttesüvegbe, nedves vatta közé tedd a magokat, állítsd meleg helyre, pl. fűtőtest elé, és minden nap ellenőrizd, nedvesítsd, hogy ki ne száradjanak.

Amikor a csírán megjelenik a zöld szín, a növényke már törekszik a fény felé. A legnagyobb változást

mindig reggelre tapasztalhatod: ha nem

rögzíted az üveg tetejét, még az is lehet, hogy éjjel leleki az igyekvő kis növény.

Az új növény eleinte a mag szikleveleiben raktározott tápanyagból él, a gyökerével még csak kapaszkodik. Amikor már több levele van, és a sziklevele összezsugorodott, ültessd földbe: cserépbe, balkonládába vagy a kertbe. A vattát temesd a földbe vele együtt; ne próbáld meg lefejteni a gyökereiről, mert a finom gyökérszőrök megsérülhetnek. Ha babot ültettél, futtasd karóra vagy kerítésre, s nyár derekára már szüretelhetsz is róla. A napraforgónak pedig, ha beérik, télen a kertbe járó madarak veszik majd hasznát.

Az egyszikű búza sziklevele a csírázás után a talajon marad, a kétszikű napraforgóét viszont a növekvő szár felemeli

Odútelepítés

A széncinegék az erdőben főként harkályok készített üregekben fészkel, illet azonban a kertben nemigen találnak. Ha azt szeretnétek, hogy a ti kertetekben is megtelepedjenek, barkácsoljatok mesterséges fészekodút számukra!

A cinege jobb híján akár a levélszekrénybe is beköltözik, szívesen elfogadja hát a házilag gyártott, mesterséges odút. A száraz, legalább 2,5 cm vastag deszkából összeállított odú méretei: magassága 25-30 cm, alapterülete 17x17 cm. Ha a kerek, 32 milliméter átmérőjű röpnylás elkészítése nehézséget okoz, fűrészelhetek szögletes nyílást is a tető alatt; a cinegék számára az is megfelel. Az oldallapokat facsavarokkal rögzítsétek, nehogy megvetemedjenek! A tető pereme elöl és oldalt érjen túl az odún, így az esővíz nem folyik be a belsejébe. A tető maga leemelhető, de alsó lapján az odú belméretének megfelelő nagyságú, vaskos „dugóval”

rögzül, nehogy a szél lefújja.

Kívülről célszerű kátránypapírral beborítani.

A széncinege szívesen költ alacsonyan, így ha emberi zavarástól nem kell tartani, az odút fejmagasságba akasszátok. Árnyékos helyen legyen, hogy ne hevítse fel a nap, a macskák ellen pedig a törzsre kifelé irányulóan felkötözött tüskés ágak védenek megbízhatóan. Az odúba fészekanyagot nem kell tenni, erről a madarak maguk gondoskodnak.

A széncinegepárok márciusban már fészküket építik, ezért lehet, hogy a most kirakott odút csak egy későbbi költésnél foglalják el. Ha a fiókák kirepültek, többé nem térnek vissza az odúba: ekkor lehet kivenni a fészket, amit a legjobb elásni vagy elégetni. Az odú viszont maradjon kint télire is: a cinegék szívesen éjszakáznak benne, s az etetőre járó madarak közül a következő tavaszon egy pár újra megtelepszik a régi lakásban.

Keresztrejtvény kis sünöknek

28

KVIZILO

HA ÜGYES VOLTÁL, A MEGFEJTÉST A PIROS NÉGYZETEKSEL
HATÁROLT OSZLOPBAN TALÁLOD.

mind- össze			páratlanul bátor	..., te, ő	fortély	levegő mozgás- iránya		férfinév
éles hang			...berek	élősködő	aludna		kiejtett betű	
							vásárolt	
nem ezért					növény része			
jobbra a Nap...				egyet figyeli				
négy lábú patás				szolmizációs hang				
	szín				hegyfok	középen átjár(!)		
						falevél hangja		
betegség megelőző injekció			Dehogy!	alap- művelet				
			kezében fog	fűzet				
mutató- szó				ró		rövid túra	sugár jele	pecsétel
tengeri madár				fordított szám				
							lapátol	
							ledob	
keleti édes- ségárust								
cserél								
				azzal az emberrel	egészséges ital			kérdő- szócska
					páratlan fogat			görög betű
fordított mással- hangzó			gyógy- növény	szellem				
állóvíz								
	régi fejfedő					nem azt	másod- perc	
							kiejtett betű	
	védője				raksz			
	kavics				betűt vet			
kiirtja								
régies fej						nem földi		
		vízbe mártja					névelő	

MEGNYERHETED!

nyuszi

kacsa

kenguru

malinok

béka fejlődési fokozatai

Ha a következő kérdésekre helyesen válaszolsz, az itt látható gyönyörűséges állatokat nyerheted meg, a Wild Republic (Vad Köztársaság) jóvoltából.

Ha most nem volt szerencséd, megvásárolhatod őket a Budapesti Állatkertben.

1. Hány kölyök van egyszerre a kenguru erszényében?
2. Milyen nyúl a házinyúl öse?
3. Hol alakult ki az élet először a Földön?
4. Miért hívják a békát kétéltűnek?
5. A tojás melyik részéből lesz a kiskacsa?

oroszlán

tengeri állatok

Az újonnan megnyílt üzlet az Állatkert főkapujánál az utcáról is megközelíthető!

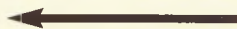
NYEREMÉNYJÁTÉK—SZELVÉNY

(Ne felejtsd el a hátoldalon az adataidat kitölteni!)

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!

A „VAD KÖZTÁRSASÁG” KÉRDÉSEI

Itt látható!

1.
2.
3.
4.
5.

Műsoros videokazettát

nyerhetsz!

A játék kérdései
(24. oldal)

1.
2.
3.

A Dénes Natur
Műhely
ajándékkönyvét
nyerheted!

(A Kvíziló kérdése
a 19. oldalon)

A struccbébi neve:

Beküldési határidő: 2001. május 5.
Címünk: Süni magazin 1242 Budapest, Pf.: 455
Csak az eredeti szelvények vesznek részt
a sorsoláson!

Nyeredményhirdetés

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Kedvenc állatom:

Műsoros videókazettát nyerhetsz!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Melyik cikk tetszett legjobban a lapban?

Ajándékkönyvet nyerhetsz!

Nevem:

Címem:

Iskolám neve és címe:

Hol vásároltam meg a SÜNI-t?

tanító néninél újságárusnál előfizettem

Beküldési határidő: 2001. május 5.

Címünk: Süni magazin 1242 Budapest, Pf.: 455

Csak az eredeti szelvények vesznek részt a sorsoláson!

ELŐZŐ SZÁMUNK HELYES MEGFEJTÉSEI:

A Wild Republic kérdései:

1. Délkelet-Ázsiában makákókat tanítanak be kókuszdiószedésre.
2. A tengeri teknősök a szárazföldön, a tengerpart homokjába ássák el tojásaikat.
3. A kilencöves tatu egypetéjű négyesikreket szül.
4. A triceratops növényevő dinoszaurusz volt.
5. Orrszarvúak ma Afrikában (szélesszájú és keskenyszájú) és Ázsiában (indiai, jávai és szumátrai orrszarvú) élnek.

A National Geographic Channel kérdései:

1. Az indiai orrszarvút ábrázoló híres metszetet Albrecht Dürer készítette.
2. Az afrikai rinocéroszoktól eltérően az indiai csak egy túlköt visel az orrán.
3. A természetben mindössze 500-600 indiai orrszarvú él.

A Kvíziló feladványa:

A bogár neve: Egon

A Wild Republic játékállatait nyerték:

Bertha Boglárka (Pécs), Csókás Bence (Mogyoród), Gulyás Péter (Vanyarc), Rác Zoltán (Budapest), Kállai Alex (Besnyő), Szepesi Zsófia (Budapest), Varga Erzsébet (Budapest), Varga Márton (Szerencs), Völner Lili (Nyergesújfalu), Wágenhofer Patrik (Hárskút)

Műsoros videókazettát nyertek:

Briski Edit (Budapest), Jeney Ábris (Budapest), valamint a Szőlőskerti Általános Iskola és Diákotthon 4. napközis csoportja (Nyírszőlős)

A Dénes Natur Műhely kiadó

ajándékkönyvét nyerte:

Smiger Judit (Esztergom)

Legyen szerencsétek legközelebb is!

Minden élet bölcsője: a VÍZ

Bármerre barangolsz is a Földön, egy dologban biztos lehetsz: a víz mindenütt ott lesz veled. Néha láthatatlanul megbújik a levegő párájában vagy akár a tested belsejében, máskor úgy érzed, túlságosan is sok van belőle. De akár érte kell küzdeni, akár ellene, a víz minden élet bölcsője

Esik az eső – ezt a mondatot sokszor halljuk így tavasz tájékán, és mi tagadás, többnyire nem lelkesülünk fel tőle. Pedig a sűrűn záporozó esőcseppeknek köszönhetjük, hogy újra zöldell a fű, virágok nyílnak és beérik a termés, hogy kuruttyolnak a békák és csivitelnek a madarak.

Napraforgó étele, szomjas madár itala

A városban járva úgy tűnik, mintha az esőtől csak a járda lenne nedves, ám a fedetlen földre érve a víz azonnal eltűnik: mohón beissza a talaj. Meg is termékenyül tőle: nélküle nem csírázhatna ki benne a mag. A

víz részét a növények szívják fel, s körülményeiknek megfelelően gazdálkodnak vele: az esőben bővelkedő területeken sokat párologtatnak, a száraz vidékeken pedig húsos szárukban, leveleikben tartalékolják. Az állatok teste is sok vizet tartalmaz, ám az élő szervezetek csak futó állomásai a vízcseppek útjának. Rövidesen elhagyják őket, s folytatják kalandos vándorlásukat.

Az esőcsepp útja

A levegőbe visszajutott pára a felhőkben gyűlik össze, és a széllel szállva már itt is hatalmas távolságokat tehet meg, míg végre újból földet ér, később azonban még nagyobb utazás vár rá. Ha a vízcsepp patakba, folyóba hullik, tajtékos hullámokon hintázva, vízeséseken zubogva sebesen száguld tovább, ha viszont talajba szivárog, meglehet, hogy évekig bolyong majd bűvópatak formájában a föld alatt. Az sem

kizárt, hogy hosszú, nagyon hosszú ideig jéggé dermedve várakozik majd egy gleccser fagyott folyámban. Célja mindegyiküknek az óceán, de itt sem maradhatnak örökké: a langyos szellő újra a hátára kapja őket, s kezdődhet előlről a végtelen utazás...

soha nem tudhatod, hogy mikor és hol látod viszont azt a vízcseppet, amelyet elszennyezve magára hagytál!

Bölcső, amit nem hagyatsz el

A tengervíz összetétele nagyon hasonlít az élő sejtére, ami nem is véletlen, hiszen az élet egykor a tengerben vette kezdetét. Innen indultak el a növények és az állatok a szárazföldek felé. Sokan közülük bámulatos eredményeket értek el a szárazsághoz való alkalmazkodás terén, de csak azt tudták megtanulni, hogyan élhetnek meg *kevés* vízből – *víz nélkül* egyikük sem maradhatna meg. Mindannyiunknak szükségünk van a vízre, és ha gondolatban végigkövetted ezt a hosszú barangolást, könnyen megértheted, miért kell annyira vigyáznunk rá:

KŐBÖLCSŐBEN KRISTÁLY- gyerekek

Nagy élmény látni, amikor a mag kicsírázik és jókora növényvé cseperedik. Ennek megfigyeléséhez bizony türelem kell, de még nagyobb türelem kellene ahhoz, hogy meglesd az ásványok fejlődését, hiszen némelyik közöttük millió éveken át növekszik.

Mangánkalcit-
„papucs” kalcit-
„pomponokkal”

Néhány ásvány növekedését mégis meg tudod figyelni: öreg, nedves pincék falán például találhatsz fehér, apró tűkből álló „kivirágzásokat”: a salétrom kristályait. Ha letöröd őket, néhány hét alatt újak nőnek a helyükre a falból szivárgó salétromos talajvíz hatására. Vannak azonban olyan rejtett bölcsői az ásványoknak, amelyekben a kristályok növekedését ember sehogyan sem tudja megfigyelni. Ehhez túl rövid az időnk – és nem is vagyunk eléggé tűzállóak.

– Engem inkább tűzi-
játéokra emlékeztet,
mint gyerekszobóra!

Kőből fűvott buborék

A vulkánok működése gyakran jár látványos robbanásokkal, de ugyanilyen gyakori a békés lávaömlés. Ez az izzó, ezer fok feletti kőzetolvadék tele van gázokkal, amelyek a felszínre érve buborékokat alkotnak a forró lávában. Ha megfigyeled a zárt ásványvizesüveg belsejét, nem látsz benne buborékokat, ám ha kibontod, megpezsdülsz, és teli lesz buborékokkal. Így pezsdül meg a láva is, ha kiér a felszínre. Az olvadék persze el is akadhat a mélyben – ekkor magmának nevezzük, s ilyenkor nem kicsi, diónyi vagy öklömnyi buborékok keletkeznek benne, hanem olykor ház nagyságú kristályokat rejtő üregek, teli közönségesebb ásványok óriáskristályaival és kisebb drágakövekkel.

Fekete bölcsőben hófehér kristálykák

Magyarország vulkáni hegyvidékein járva főleg a lávában található, kisebb buborékokkal találkozhatasz. Sajnos (vagy nem is annyira sajnós)

a vulkánkitörésekről lemaradtál néhány millió évvel: a láva már kihűlt, viszont a benne rekedt kőbuborékok falán csodásnál csodásabb ásványokat láthatsz. A kőzetüregeiben található ásványokról híres a Keszthelyi-hegység északi részén található Bazsi falu kőfejtője. A fekete bazaltkőzetben hófehér kristálytűkkel teli kis kőbölcsők találhatóak.

Lyukakat!

Budapest és Visegrád között, a dunabogdányi Csódi-hegyen a tizenhétmillió éve létrehozó forró lávába agyagdarabok keveredtek. A bennük lévő víz felforrt, és nagy gőzbuborékokat fújt a lávába, s az üregek falán ma gyönyörű, rózsaszín és fehér zeolitkristályokat találhatsz. Ha vulkáni kőzetből álló hegyeinken kirándulsz, ezentúl figyelj ezeket az apróbb-nagyobb üregeket a kőzetekben: sok millió éves, tűzben született kristályok várják, hogy te is gyönyörködj szépségükben!

BÖLCSŐBEN ringó magok

Nemrég gyermekáldás köszöntött be barátainknál. Elmentünk meglátogatni a kisbabát – és mit láttunk? A bébi igazi, fából készült, hintázó bölcsőben ringott! A szülők a padláson leltek rá a múzeumi darabra; talán valamelyikük dédapja faraghatta, hogy azután nemzedékek sora kezdhesse meg benne élete első évét. Erről aztán eszembe jutott, hogy a növényvilágban is készülnek bölcsők, amelyek óvják és vigyázzák a sarjadó életet, azaz a magokat.

Lampionvirág

Bizonyára Ti is észrevettétek már, hogy a bab hüvelye tökéletes bölcső – csak éppen többszemélyes! Addig nem nyílik ki, amíg az érzékeny magokat bármi bántódás érheti. Amint a szép sorakozó babgyerekek kellően megerősödtek, szétfeszítik a bölcsőt, és kifelé kéredzkednek. A bölcső azonban nem engedi rögtön szabadon őket, hanem a köldöküknél még egy kicsit fogva tartja az apróságokat. Ezt a zöldborsó kifejtésénél figyelhetitek meg: a magot a hüvely belső éléhez egészen apró köldökzsinór köti.

Bölcsőben bölcső

A hüvely, vagy más növények esetén a magburok a növény első bölcsője, ám amint azt kinőtte, még előtte áll a felnőtté válás fáradságos folyamata, amihez erőt kell gyűjtenie. Gondolj csak vissza saját kisgyermekkorodra: szüleid etettek, meleg szobában tartottak, és ha sétálni vittek, kabátot, sapkát adtak rád, hogy meg ne fázzál. Ugyanezt teszi a maghéj, mintha „második bölcső” lenne: vigyáz a csírára, hiszen

belőle fog kifejlődni az új növény. A maghéj alatt ott van a „bébitápszer” is (ezt hívják táplálósövetnek), amelyből a csíra táplálkózik. Amikor már elég erősnek érzi magát, rügyecskét és gyököcskét fejleszt: az előbbiből lesz a föld feletti hajtás, az utóbbiból a gyökérzet – persze csak akkor, ha földbe kerül a mag. Ekkor véglegesen elhagyja ezt a tápláló bölcsőt, és önálló életet kezd.

Repülő bölcső

A természetben nagyon sokféle növényi bölcső létezik. Ilyen például a mákgubó, amely csak akkor nyílik fel, ha az apró mákszemek már elég erősek ahhoz, hogy szanaszét szóródva megbirkózzanak a nagybetűs ÉLETTEL. Vagy gondolj a juharfa vitorlázó ikertermésére: ez a bölcső nemcsak ringatja, hanem egyenesen szárnyakon repíti a magokat! Mint jó pilóta a repülőgéppel, olyan biztonságosan landol a juhartermés is a földön, ahol

azután a szárnyhártyák leválnak, mert a magoknak már nincs szükségük a repülő gyerekágyra.

Tente, borsó, tente...

Ehető bölcső

Tatárjuhar

Nap mint nap találkozhattok egy másik növényi bölcsővel: mégpedig az uzsonnára csomagolt almában. Ha kettévágjátok, látható a magház, amelyben – mint parányi ötösikrek a szűk bölcsőben – ott fekszenek a magok. Eljátszhatjátok a dajkát: billentsétek meg a fél almát, és máris hintáznak odabent az apró, fényesbarna magok. Ezután nyugodtan elfogyaszthatjátok a bölcsőt, hiszen éppen erre való. A színes, illatos, ízletes és tápláló gyümölcsöt azért növeszti a növény, hogy az állatok jóízűen felfalják, majd a benne rejtőző magokat jártukban-keltükben elpotytyantsák egy csinos trágyakupac közepében, ahol kicsírázhatnak. Így esik az alma végül mégiscsak mesze a fájától!

Örölnék, ha megírnátok nekem, milyen más növénybölcsővel találkoztatok a környezetetekben. Leveleiteket várja:

Bot Anika

Gyerekszoba a gyerekszobában

Ilyen a
degubaba

Nincs a világon bájosabb a kölyökállatoknál! Az első „állattenyésztési szabály” azonban ez: csak akkor szaporítsd kedvenceidet, ha jó előre tudod, hova fognak kerülni az apróságok! Egyáltalán nem biztos, hogy az aranyhörcsög-bébiket, tengerimalac-csemetéket megveszi a közeli állatkereskedés. Ha viszont ismerőseid szívesen befogadnának ilyen kis állatokat, akkor vágj bele! Az örök megújulás ugyanis a természet igazi nagy csodája.

Ha hiányzik a gyerekszoba...

Persze kettőn – sőt, veled együtt három – áll a vásár: neked kell megteremtened azokat a feltételeket, amelyek a gyermekneveléshez szükségesek. Az első és legfontosabb feladat a megfelelő méretű, nyugalmas férőhely biztosítása. Befőttesüvegben az aranyhörcsög sohasem fog csemetéket felnevelni, s a papagáj sem költ pici, harang alakú kalitkában. Odúra is szükség lesz, amely egyszerre lesz szülőszoba és bölcső. Noha a szobádban nem leselkedik veszély, az állatok ösztönösen igyekeznek elrejtetni utódaikat. A hörcsögmama még a saját apjuktól is ádázul végi a kicsinyeket, ezért a hímeket még a kölykök megszületése előtt külön kell költöztetni.

Néha még a csecsemőgondozásba is be kell segíteni

Vessél neki puha ágat!

Az újszülöttek elhelyezéséhez nem elegendő az odú: ki is kell bélelni. A kisemlősök terráriumába szórjál friss, illatos mezei szénát – ebből eszegetnek is, a többit pedig behordják a kuckóba, és fészket építenek belőle. A madaraknak is biztosíts fészekanyagot, s a költődobozba szórj néhány marék forgácsot. A kotló vagy csemetéket nevelgető állatokat ne háborgasd: előfordul, hogy a megzavart anya magára

Miből lesz a zebrapinty?

hagyja a kicsinyeit, így azok éhen pusztulnak. Az első időben még a terrárium vagy a kalitka takarításáról is le kell mondanod!

Kismamakoszt

Azoknak az állatoknak, amelyek szaporítani szeretnél, még a kosztját is meg kell változtatnod. Több csontterősítőt kell kapniuk; az állatkereskedésekben be-

- Hogy nektek, állatoknak mi minden kell a szaporodáshoz!

Sok kis csíkos mókus kis helyen is elfér

szereszhető szépia a madaraknak és kisemlősöknek egyaránt megfelel. Az utódokat nevelő állatoknak megnő a fehérjeigénye is, ezért bőségesen kell kapniuk főtt tojást, sajtot, főtt húst, esetleg némi kutya- tápot. Jó, ha a táplálékra némi vitaminkészítményt is csöppentesz. Ha ezeket a táplálékkiegészítőket nem kapják meg, előfordulhat, hogy kényszerűségből megeszik a tojásaikat vagy az újszülött kölyköket. Ez a kannibalizmus ugyan első halálra ijesztően hangzik, ám a természet bölcs: az elvesztett kölykök helyett még szülehetnek újabbak, de ha az anyának esik baja, a kicsik is menthetetlenül elpusztulnak!

DÉLFÖLDI KRÓNIKA

2. rész

– melyben Zugtündér megmutatja az Utat, és azt is megtudhatjuk, hogy aki veszíteni tud, az sokat nyerhet

Zugtündér nem volt ám igazi, nagy tündér – éppen csak akkora, hogy kényelmesen elférjen a falak repedéseiben. Egészen kicsi tündérke volt, de mindig hatalmas tervekkel a fejében. Zugtündér képtelen volt arra, hogy megfontoltan beszéljen, hogy mindig jó válaszokat adjon, mégis – vagy lehet, hogy pont ezért? – állandóan csodák szegélyezték girbegurba útját.

Mosóteknős kételkedve nézte volna a csekélyke méretű tündérlányt, ha nem hitte volna erősen, hogy jó helyre érkezett; de erősen akarta hinni, ezért a legjobb helyre jött.

Fra: Mintse Zsuzsa, rajzolta: Mintse Áron

– Segíts nekem! – csapott mondókája közepébe Mosóteknős, hiszen Zugtündér úgyis mindent tudott róla.

– Helyetted a teknőt meg nem kereshetem, de megsúgom, merre menj, hogy céloddhoz elérj – súgtabúgta Zugtündér, miközben felmászott Mosóteknős szarupikkelyes testén, mint valami ósrégi, töredezett sziklafalon, egyenesen a füléig. Ott fontoskodva körülnézett, majd amikor látta, hogy közel s távol egyetlen élőlény sincs, aki a beszélgetésüket kihallgathatná, titokzatos hangsúllyal ezt mondta:

– A délföldi Nagy Fa három út kereszteződésében áll. Oda kell eljutnod, de könnyen megtalálod, hiszen mindenhol látható. Ha onnan észak felé veszed az utad, három tündérorányi vándorlás után eljuthatsz a Mindentlátó Barlanghoz. Abban lakik Medve sógor, őt kell keresned.

– No, álljunk csak meg egy szóra! Én félek a medvéktől! Állandóan éhesek!

– Ugyan! Ha illően köszöntöd őt, nem fog bántani. Akkor is menned kell, ha nagy szél támad, akkor is, ha áradni kezdenek a vizek. Akkor is, ha úgy látod, beszakad az égbolt – ne félj, nem lesz így, a Nagy Fa tartja nekünk az eget!

Meg amúgy is segíték. Mondjuk... háromszor. Elég, ha rám gondolsz.

– Egyedül félek. Vihetek az útra magammal valakit?

– Ha akarsz, elkísér a vándorsólymom. Fölötted fog repülni; ha felnézel az égre, látni fogod. De csak ha látni akarsz! Tessék, itt az egyik kedvenc kövem, neked adom – hadarta Zugtündér, és egyáltalán nem létező zsebeiben kotorászott.

– Ha bajban vagy, dörzsöld meg háromszor, gondolj erősen a falak repedéseire, és én megjelenek. Vagy ha csak a hatalmam kell, hát segíték.

De kérlek, tényleg csak akkor varázsolj elő, ha nagy szükséged van rám, mert sok a dolgom, és hamar letelik a három lehetőségem is: tartogasd végszükségre – húzta össze orrát, mintha tüsszentenie kellene – most mennem kell, érzem, hogy valahol valóságra dörzsölgetnek! Jaj, már megint repülök... – énekelte Zugtündér, és huss, kilibbent a meséből.

Mosóteknős tanácstalanul állt a repedésekkel teli fal tövében. Az egyik hasadékból fénylő hátú gyík mászott elő; egyenesen egy kövérkés kavics felé tartott, mely Mosóteknős lábai előtt hevert.

– Ez a tiéd! Nehogy itt felejtőd! – hunyorgott rá kedvesen. (Meg merem volna esküdni, hogy ezt mondta.) Aztán ahogy jött, el is iszkolt, vissza a falak repedéseibe.

Mosóteknős óvatosan felcsippentette a kavicsot, mely szikrázott a meleg, tavaszi napsütésben.

– Hát persze... – mondta, szorgalmasan bólogatva. – Hát persze... Tanácstalanul nézett körbe.

– Még hogy mindenhol látszik... – húzta el száját Mosóteknős. – Most mi a csodát csináljak?

Ránézett a karmai között szorongatott szikrázó kavicsra, de a szikrázásnak már nyoma sem volt. Valami beárnyékolta a Napot, és sötétre festette a köveket. Felnézett a feje fölé, s lám: egy hatalmas fa terebélyesedett föllette.

A Nagy Fa tövében állt.

– Azt mondta: északra. Persze ehhez nem ártana, hogyha tudnám, merre van észak... – tépelődött magában. Visszanézett az égre, de csak egy madár repült el a feje fölött. Amolyan sólyomféle. És, igen, egyenesen

észak felé. Nem is mehetett más-
képp. Mosóteknős magabiztosan
indult el most már azon az úton, amit
végig kellett járnia. Be-
csúsztatta tarisznyá-
jába a kavicsot, és
nem volt
egyedül. Vele
volt mindenki,
Zugtündér is.

Mosó-
teknős
magához
szorította a viharban
a tarisznyáját.

– Azt mondta, akkor is végig
kell járnom, ha nagy szél támad –
dünnyögött. Hallotta maga mögött a
Nagy Fa leveleinek susogását. Az út-
menti bokrokat egymásnak sodorta
a szél. Mosóteknős fülébe húzta vol-
na a sapkáját – már ha lett volna neki
ilyen, de így csak fejét konokul le-
hajtva menetelt. Egyszer csak a lom-
bok susogásában, a homok örvénylő-
sében vékony hangocskákra lett
figyelmes.

– Cshivitelés. Kétségtelenül csivitelés.
Madárfészek, teknőmre mondom!

– állt meg abban a pillanatban Mosó-
teknős, és csakugyan, a bokrok ágas-
bogas ölébe rejtve kócos madár-
fészek nézett vissza rá, néhány csu-
pasznyakú madárfiókéval díszítve.

– Arról nem volt szó, hogy mások
nyűgjeivel is vacakolnom kell...

– bosszankodott Mosóteknős egy pil-
lanatra, de tényleg csak olyan rövid

időre, hogy kimondani sem lett
volna ideje ezt a mondatot. Ezért
inkább ezt mondta:

– Hát nektek meg hol van a
mamátok?

A fiókák szívesen
válaszoltak volna
valamit, de már
nem maradt sem-
milyen épkezláb
gondolatuk a sok
sírás-rívásban.

Egyetlen kítátott
madárcsőr voltak,
mind az öten.

– Márpedig addig nem
megyek tovább, amíg ide nem
varázsolom nektek!

Belenyúlt a tarisznyájába, és öreg
ujjaival háromszor megdörzsölte a
követ.

Zugtündér a fejét csóválta a mese
másik oldalán.

– Még útra sem keltél, s máris egy
lehetőségedet elvesztegetted –
mérgeződött, de magában azért meg-
volt elégedve Mosóteknőssel.

Ebben a pillanatban apró, cipő-
gombszemű madár szállt le a
fészekre – és a fiókák tátott
szájjal néztek a nevető Napba. Vihar-
nak nyoma sem volt. Csak Mosó-
teknős zsákjában lett a kavics ki-
csinykét kisebb. Éppen csak egy
tündérlábujjnyival...

(folytatjuk)

SÜNI POSTA 43

Kedves Csillagszeműek!

Amikor olvasom a leveleiteket, mindig jókedvű leszek. Felnittem a borítékot – és felnyílik egy mesebeli kincsesláda teteje. Mert több kincset rejtegettek magatokban, mint a csodák barlangjának titkos ládikája. Örülök, hogy megosztottátok velem!

Üdvözlettel: a Süni

Sárospataki Barnabás leveléből:

„Nagyon tetszik a Süni újság. Apukám a Göncöl Szövetségből néhány emberrel együtt dolgozott, dolgozik... Hallottam a Süni táborról, és kíváncsi voltam, hogy mikor lesz, ezért

Sárospataki Barnabás rajza

megvettem az újságot. Nagyon megtetszett, ezért előfizettem a zsebpénzemből a magazinra.”

Kedves Barnabás!
Úgy látszik, az almák valóban

nem esnek messze a fájuktól... Jó táborozást kívánunk a nyárra!

Lovas Krisztina leveléből:

Ezt a verset kizárólag Nektek és a Természetnek írtam. A lelkeimmel és az érzéseimmel hoztam létre:

„Szeresd a természetet, az állatokat
Szeresd a növényeket, hogy ők is szeressenek téged
Legyen az végtelen magasságban
Vagy tengernyi mélységben...”

Kedves kicsi Kriszta!
Mi pedig, mint látod, örömmel leközlünk. És hiszünk benne, hogy élőlénytársaink valóban viszontszeretnek minket.

„Állati dolgok” a Budapest Televízióban minden második vasárnap 19.00-tól, ismétlés pénteken 19.15-től.

A műsorban elhangzó kérdés: Melyik érszényesnek nyílik hátrafelé az érszénye?

A helyes válaszodak Süni - előfizetést nyerhetnek!

A válaszokat a következő címre küldjétek: Budapest Televízió, Bp. Orczy út 44-46/b

Hallmark

cardex

MINDENRE KÉPES LAPOK

üdvözlőlapok, dísztasakok, csomagolóanyagok nagy választékban
Mintaüzleteink: West End CityCenter, Pólus Center

Bereczki Gábor
rajza

Bereczki Gábor leveléből:

„Mindig megveszem az újságot és nagyon szeretem. Az a jó benne, hogy vannak külön szereplők, pl. Bot Anika, Sün Anti, és vannak saját rovataik.“

Kedves Gábor!

Szeretnénk, ha barátaitokká válhatnának az általunk megálmodott szereplők, Süni és a töb-

biek. Azért hívtuk életre őket, hogy segítsenek eligazodni nektek Földanyó varázslatos, de nagyon bonyolult labirintusában. Ezért fogják meg a kezeteiket újra meg újra, és visznek magukkal felfedezőútjaira. A rajzodat nagyon köszönjük!

Híreink

Május 9-től 11-ig a **Madarak és Fák Napja** alkalmából Vadon- és Süni-napokat rendezünk a Mezőgazdasági Könyvesboltban (Budapest V. kerület, Vécsey u. 5.). A Süni magazinból is ismert szerzőink a helyszínen saját könyveiket dedikálják.

Készül a Süni-matrica!

A Süni Egyesület a Süni magazin segítségével szemléletformáló plakátot, matricát és könyvjelzőt jelentet meg (melynek megvalósításához segítséget a Környezetvédelmi Minisztérium adott) az élővilág megóvása érdekében.

Felnőtt „Sünök“ figyelmébe!

A Süni Egyesület országos szemléletformáló szimpózium-sorozatot szervez két vidéki és egy budapesti helyszínen. Bővebb információ és jelentkezés a (06-1) 302-5832 telefonszámon.

SÜNI

A Göncöl Alapítvány és a Fővárosi Növény- és Állatkert gyermekmagazinja. Kiadja: Göncöl Alapítvány (2600 Vác, Ilona u. 3.)

Felelős kiadó: **Kiszel Vilmos**, Főszerkesztő: **Mirtse Zsuzsa**, Szerkesztő-grafikus: **Mirtse Áron**, Képszerkesztő: **Górr András**

Szerkesztő-munkatárs: **Kovács Zsolt**, Rajzolták: **Buzay István**, **Mirtse Áron**, Művészeti vezető: **Oláh Csaba**

Nyomdai előkészítés: **RECENT Kft.**, Nyomdai munkák: **CEP Rt.**, Szerkesztőség címe: 1054 Budapest, Vadász u. 29.,

Tel./fax: 302-5832, tel.: 269-1641. Levélcím: 1242 Budapest, Pf. 455, Internet: www.zpok.hu/termeszet, E-mail:

suni@zpok.hu, A lap fő támogatói: Holland Királyság Nagykövetsége, Környezetvédelmi Minisztérium, Miniszterelnöki Hivatal,

Nemzeti Kulturális Alapprogram, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Oktatási Minisztérium Terjesztik: Nemzeti Hírlap-

kereskedelmi Egyesülés, regionális részvénytársaságok, Hírker Rt., HPI, állatkertek és iskolák. Előfizethető a hírlap-kézbesítőknel és a Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóságon (HELP) 1089 Bp., Orczy tér 1., valamint Budapeston a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletági irodáin, vidéken a postahivatalokban. Előfizetési díj: 1 évre: 1350 Ft

(225 Ft lapszámonként). ISSN: 1585-907x

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG
MINISZTERIUMA

MEGJELENIK ÁPRILIS 17-ÉN

Következő számunkban:

Mesebeli kerek erdő